

“Η ζωντανή, διαχρονική και οικουμενική ελληνική σκέψη, γλώσσα και γραφή” - Του Πρωτοπρ. π. Κωνσταντίνου Κωστάκη

/ [Γνώμες](#)

- Του Πρωτοπρ. π. Κωνσταντίνου Κωστάκη Διευθυντού του Κ.Ε.Μ.Π.Ε.Π.

Η ελληνική σκέψη, αποτυπωμένη σε χειρόγραφη μορφή, ξεκινά, θα λέγαμε, γεωγραφικά από το χώρο της Ιωνίας και της Αθήνας και από εκεί ξεχύνεται, απλώνεται και ακολουθεί μετέπειτα τον Ελληνισμό στη Μαύρη θάλασσα, στην Προποντίδα, στη Β. Αφρική, στη Ν. Ιταλία, στη Σικελία, στην Κορσική, στη Ν. Γαλλία στην Ισπανία και όπου δημιουργείται ελληνική «πόλις».

Η αρχαία ελληνική σκέψη και φιλοσοφία, καλύπτοντας ένα ευρύτατο χρονικό διάστημα επτά αιώνων και διερχόμενη μέσω ποικιλίας ετερογενών ιδεολογικών ρευμάτων (κοσμολογία, ορθολογισμός, ηθική φιλοσοφία, ασκητισμός, ιδεαλισμός, αντικομφορμισμός, στωικισμός, επικουρισμός, νεοπλατωνισμός κ. ά.) εκφράστηκε και διασώθηκε αποτυπωμένη πάνω στα ελληνικά χειρόγραφα. Από τη γραπτή αυτή

μορφή δημιουργούνται οι κατηγορίες σκέψης, οι ηθικές αρχές, οι ιδέες πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Από αυτή την ελληνική σκέψη διαμορφώνονται τα κυριότερα πνευματικά εργαλεία, προάγεται η γνώση και η φιλομάθεια, θεμελιώνεται η επιστήμη και προπάντων η αναζήτηση της αλήθειας ως η υπέρτατη εκείνη αξιακή αρχή στην ανθρώπινη ζωή.

Αυτά τα πνευματικά επιτεύγματα της αρχαίας ελληνικής σκέψης, μέσα από την προσωκρατική – αρχαϊκή περίοδο (6ος -5 ος αι. π.Χ.), από την κλασική και αττική (5ος – 4 ος αι. π.Χ.) και από την ελληνιστική, ρωμαϊκή, βυζαντινή κ. ε. περίοδο (3ος αι. π.Χ. ... εξοπλίζεται ο Ελληνισμός με δυνάμεις και προϋποθέσεις θαυμαστές για περαιτέρω εξέλιξη και πορεία.

Το κοσμοσωτήριο μετέπειτα ιστορικό γεγονός του Χριστιανισμού, που έρχεται και συγκλονίζει την ανθρώπινη ζωή, προβάλλει τώρα την όντως Αλήθεια, αυτό που αναζητούσε αιώνες η ελληνική σκέψη. Η κατάλληλα και δυναμικά εξοπλισμένη ελληνική σκέψη και φιλοσοφία προσφέρει το ένδυμα για την προσέγγιση, την κατανόηση και τη μετάδοση των χριστιανικών αληθειών, αλλά και ικανοποιεί την μέχρι τότε ασίγαστη πνευματική δίψα της για την Αλήθεια. Έτσι, συντελείται, μέσα στο πλαίσιο της εξελικτικής πορείας του Ελληνισμού, η ενότητα και η περαιτέρω ενιαία πορεία της παράδοσης. Χωρίς νεκρούς και κλειστούς τύπους αλλά και πέρα από αφηρημένες και παρωχημένες αντιλήψεις, συντελείται θετικά μια ζύμωση ιδεών και πράξεων, μια ουσιαστικά υπερφυσική δύναμη αφομοίωσης του υπάρχοντος ή μια δύναμη μεταμόρφωσης εκείνου που έχει ανάγκη συμπλήρωσης και επέκτασης με βάση την αλήθεια.

Πάνω σ' αυτή τη βάση σ' ολόκληρη τη βυζαντινή περίοδο αποδίδεται τιμητική διάκριση στον υπάρχοντα προφορικό, γραπτό και εικαστικό λόγο των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων. Η αρχαία ελληνική γραμματεία αναζητείται συστηματικά, αντιγράφεται και διαφυλάσσεται πλέον στους αιώνες. Ο προχριστιανικός και ο χριστιανικός λόγος συνταιριάζονται μέσα στην ενιαία αυτή υπόσταση του Ελληνισμού.

Εύκολα μπορεί κάποιος να διαπιστώσει και να κρίνει πόσο οικείοι ήταν οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς στον χριστιανικό βυζαντινό Ελληνισμό, βλέποντας την έκταση των μελετών μερικών από αυτούς. Ο Πατριάρχης Φώτιος στη Μυριόβιβλο του ανέλυσε 280 κείμενα κλασικών συγγραφέων, που ανήκαν στη βιβλιοθήκη του. Η βιβλιοθήκη του καρδινάλιου Βησσαρίωνα, που περιλάμβανε 500 χειρόγραφα, τα 300 χειρόγραφα ήταν Ελλήνων συγγραφέων.

Ακόμη και στις μοναστικές βιβλιοθήκες, π.χ. στη Μονή της Πάτμου, δίπλα στα

θρησκευτικά έργα υπήρχε θέση και για τους συγγραφείς της κλασικής Ελλάδας. Ο Σουίδας τον 10ο αι, ο Μιχαήλ Ψελλός τον 11ο αι., ο Ιωάννης Τζέτζης τον 12ο αι., ο Θεόδωρος Μετοχίτης τον 14ο αι. είχαν διαβάσει ολόκληρη την ελληνική λογοτεχνία, ρήτορες και ποιητές, ιστορικούς και φιλόσοφους, τον Όμηρο και τον Πίνδαρο, τους τραγικούς και τον Αριστοφάνη, τον Δημοσθένη και τον Ισοκράτη, τον Θουκυδίδη και τον Πολύβιο, τον Αριστοτέλη και τον Πλάτωνα, τον Πλούταρχο και τον Λουκιανό μέχρι και τον Απολλώνιο τον Ρόδιο και τον Λυκόφρονα.

Όμως, προϊόντα και δημιουργήματα της ελληνικής σκέψης, εκτός από τα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, είναι και εκείνα της χριστιανικής και εκκλησιαστικής γραμματείας των αιώνων αυτών. Βιβλικά κείμενα, έργα αυτοκρατορικής ή πολιτειακής νομοθεσίας, πρακτικά και κανόνες τοπικών και οικουμενικών συνόδων, έγγραφα, εκκλησιαστικά τυπικά, λειτουργικά και υμνολογικά κείμενα, έργα εκκλησιαστικών ιστορικών και χρονογράφων, τακτικά, αγιολογικά κείμενα, έργα των πατέρων και των εκκλησιαστικών συγγραφέων, κώδικες, κατάστιχα, επιστολογραφία, πάσης φύσεως μνημεία της χριστιανικής τέχνης, επιγραφές, σφραγίδες, σύμβολα, καθώς και κείμενα της εν γένει ιστοριογραφίας, των περιηγητών ή ακόμη και της αντιεκκλησιαστικής φιλολογίας συνθέτουν το αποτυπωμένο στα χειρόγραφα περιεχόμενο της ελληνικής και δημιουργικής σκέψης, η οποία ως βασικός παράγοντας προσδίδει στην ελληνική χειρόγραφη παράδοση ζωντανό ρόλο στην ενιαία πορεία που ακολουθεί.

Διαβάστε ολόκληρο το άρθρο [**Η ζωντανή, διαχρονική και οικουμενική ελληνική σκέψη, γλώσσα και γραφή2**](#)